

POKŁĘKNAĆ (80) *vb pf*

o jasne.

W formach *praet*: poklęknął(-nęła, -nęli) (29), poklękła(-o) (2); -kła *OrzRozm*; -kn- : -kła *OpecŻyw* (8:1).

inf poklęknąć (2). ◇ *fut 3 sg* poklęknie (2). ◇ *praet* [2 *sg m* -ś poklęknął.] ◇ 3 *sg m* poklęknął (17). *f* poklęknęła (8) [w tym zapis: -ąła (2)], poklękła (1). *n* poklękło (1). ◇ 3 *pl m pers* poklęknęli (3). *m an* poklęknęli (1) [cum *N*: woł i osieł]. ◇ *imp 2 sg* poklękni (2). ◇ *part praet act* poklęknąwszy (43).

Sł stp: poklęknąć, pokląc, *Cn brak*, *Linde XVI – XVII w.*

Uklęknąć; *inclinare se, incurvare se, ingeniculare PolAnt*; *genua submittere Mącz* (80) : *Mącz* 144c; bieżąc wołał wielkim głosem: O poštoy kácie nic then nie winien/ iam to zań winien zástąpić/ rozebrawszy sie sam dobrowolnie poklęknął ná plácu *RejZwierc* 92v, 89v; Obżałowány namniey się niemiał zá krzywoprzysiężcę: iż poklęknąwszy [*flexis genibus*]/ słowy nieprzyśiągł *ModrzBaz* 86; [á tys panie Iezu drżąc ledwie wstał/ we krwi śwey poklęknął *Pozdraw D*].

α. *Dla wyrażenia czci, pokory, skruchy, w celu błagalnym lub dziękczynnym* (73) : Widziałeś ná welelu Krolewskim Arcykyfążę Ferdynándá/ niemowil z nim żaden z iego Dworzan/ iedno poklęknąwszy *OrzRozm* L4.

poklęknąć przed kim (8): A poklęknąwszy przed śwą matuchną miłtrz wślytkié pokory od iey miłofci odpulśczenia ij pożegnaniá żadał *OpecŻyw* 36, 87v, 91v, 92, 152, 164v; Szedł tedy Mauryc sam/ [...] poklęknął przed Cefárzem/ prożąc oten vrząd. *BielKron* 232v, 229v.

Zwroty: »poklęknąć na kolana« (4): Oto stworzyciel wślego stworzeniá/ poklęknąwszy na śwé kolana/ nogi swych ślug vmywá *OpecŻyw* 91v, 91v, 92; iáchał y przyiáchał on trzeci pięćdziesiątnik/ y poklęknął na śwé koláná [*incurvavit se super genua sua*] przed Elijałzem *BudBib* 4.Reg 1/13.

»pokornie poklęknąć« (1): Potym pokornie przed Iudáśsem poklęknąwszy/ vmyl iego nogi *OpecŻyw* 92.

αα. *Dla oddania czci boskiej* (60) : Poklęknął thenśze Caplan. y pyał yeden paczyerz A pothym wstawšchy. mowyl thą wthorą modlytwą. *PowUrb* +2, +1v, +2; W tym archanioł Gabriel slyśfątz to wielebné przizwolenijé/ poklęknął/ ij vkloniwšy sie dziewicy Marij/do krolestwa niebiefskiego sie wrocijl *OpecŻyw* 9; Ián święty poklęknąwszy Iezufa przywitál rzekątz. Witáy dáwno požądany Iezu ślodki *OpecŻyw* 35, 1v, 9, 25v, 33v, 88, 88v, 138v; *PatKaz II* 64v; Potym poklęknąwszy na osłobliwym miefczu maią [*dziatki*] mowyc Credo potim Pacierz *SeklKat* C3, C4; będzie pytał Prokurator/ iáko do znáku męki Páńfskiey Princypał iego ku oddániu przyśyęgi przyśtępic ma. Skaże Sędzia/ iż poklęknąwszy. Spyta iefzce/ ácz iuz čás położyć pálce ná znáku męki Páńfskiey. *GroicPorz* z2v; *KrowObr* 145v; Potym trafiło syc że przyśzlá ná Mśzą iego kuchárká/ y tudzież podle żony y podle dzieweczki moiey w iedney ławce poklękłá *OrzRozm* H3; támże poklęknąwszy dwa Biskupowie miedzy ktoremi Krol śzedł/ ięli prośic mátki świętey cerkwie Krześciáńskiey/ áby tego raczyłá dopuścic ná krolestwo koronowác. *BielKron* 329, 214v, 329, 330v; Tákże poklęknie hnet ná łóžu/ á z wielkim nabożeństwem/ [...] obiecał drogę do Lorethu pieřzo *GórnDworz* T3; *SkarŻyw* 459, 600; *LatHar* 135, 714; [Zydówká w tymże domu ślepa/ poklęknąwszy y prośila/ ieflis ty Bogiem [...]/ prořę przywroc mi wzrok. *ŁaszczOkulary* D4v; *JanKoszŻyw* F2v; *Pozdraw* F3v].

poklęknąć przed kim (1): STąpił z nieba w ten czas archaniol Gabryel [...] / a poklęknąwłszy przed fwym ftworzycielem/ pozdrowił go z wielką wczliwością *OpecŻyw* 101v, 68v, 78v, [162]v; *RejZwierc* 199; *BudBib* 4.Reg 1/13.

poklęknąć przed czym (3): Pothym wżytcy poklęknęli przed ołtarzem wielkim *BielKron* 330v; *RejPos* 261; *SkarŻyw* 459; [Poczinaią szię modlytwi o pannye Mariiey, ktore mayą bicz mawiane przed iey obrazem pokliaknąwłszy y swieczą zapaliwłszy *ModlKobiet* 27].

W połączeniu szeregowym (1): bo przyydzye wrychle czasz/ yłz tą panna przyydzye ktora to dzyeczyątko porodzy/ a tedy czefarz uydzącz to znamyą uydome nanyebye, poklęknął y zlozył koroną z glouy fwey y dal chwałą onemu dzyeczyątku y matcze yego *PatKaz II* 58v.

W charakterystycznych połączeniach: poklęknąć na łożu, na miejscu, na roli, na ziemi; poklęknąć w ławce, w pośrodku kościoła; poklęknąć podle dzieweczki, podle żony; poklęknąć przed cyboryjum, przed miastem, przed obrazem, przed ołtarzem; poklęknąć tamże; poklęknąć z daleka; poklęknąć przy niemocnem.

Zwroty: »poklęknąć na kolana« = ingeniculare PolAnt; ponere genua Vulg [szyk zmienny] (5): bo gdy fie matki flodko oblapły/ hnedki dzieciątko wżywocie Elżbiety święte/ obrocilo fwé obliczee ku żywotowi matki fwee/ ij poklęknąwłszy na kolana/ chwaliło Iezu Kriřta będące⁸⁰ w żywocie dziewice blogořlawioné *OpecŻyw* 11v, 9v, 15v, 24, 100v, 177v; Y kámionowáli Szczepaná [...]. A poklęknąwłszy ná kolaná [positis autem genibus]/ wołał głósem wielkim/ mowiąc: Pánie niepoczytay im thego zá grzech. *Leop Act* 7/60; *BudBib* 3.Esdr 8/72[74]; *LatHar* 719; *WujNT Act* 9/40.

»poklęknąć nabożnie« [szyk zmienny] (2): Gdy panna k łobie przyřfla/ wzrzała dzijęcię [...] / poklęknąwłszy nabożnie iemu chwálę dalá/ bogu oyttzu niebieřkiému dziękowala mowiątz. *OpecŻyw* 15, 174v.

»u nog poklęknąć« (1): (did) [Maria Magdalena] Vpádnie mu v nog. (-) Dayże mi v nog poklęknąć Y iáko przed tym/ ich dotknąć. *MWilKHist* H4.

»pokornie poklęknąć« [szyk zmienny] (3): Matuchna téż pokornie poklęknęła/ a zaplakawłszy rzewno/ fynáczka oblapila *OpecŻyw* 36, 26v, [80]; [řlugá swietey Anny poklęknąwłszy pokornie z wielką nádzyeia záwołał *JanKoszŻyw* F4v].

»na ziemi poklęknąć« (1): Tamże na golé kolana na ziemi poklęknąwłszy [Jezus] ręce fwé święté rořkrzyżowáwłszy/ z wielkim placzem modlił fie rzekątz ku bogu oyttzu. *OpecŻyw* 100v.

Szeregi: »poklęknąć, (i) chwalić (a. dać chwałę); poklęknąwszy chwalić (a. chwałę dać)« (3;5): Ián ij magdaléna wiedli ią po pochowaniu ciala fyna iéy od grobu/ a przyřfedłszy ku krzyżu poklęknęła ij chwáliła go *OpecŻyw* 158, 11, 11v, 15, [162]v; [Sybilla] vznawłszy duchem proroczkyem poklęknęła y dala dzyeczyątku y czefcz y chwałą {y matcze yego} *PatKaz II* 58; Zátym pokleknąwłszy chwaliłem y dobrorzeczyłem Páná Bogá [Et inclinavi me, et incurvavi me Domino, et benedixi DOMINO Deo] Abráhámá páná moiego *BibRadz Gen* 24/48, *Gen* 24/26. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»poklęknąć i dać cześć; poklęknąwszy uczynić cześć« (1;1): poklęknąwłszy wczynili czeřtz bořką cialu świętemu. *OpecŻyw* 154v; *PatKaz II* 58.

»[poklęknąć i modlić się (a. modlitwę mówić)]; poklęknąwszy modlić się« (5): *OpecŻyw* 15v, 100v; *PatKaz III* 152; Y łam vřtąpił [Jezus] od nich [uczniów] iáko ná záciřnienie kámienia: y

pokłęknaŵszy ná kolána/ modlił fię *LatHar* 719; *WujNT Act* 9/40; [A potem ma [sługa kościelny] przy niemocnem pokłęknać/ y fniem modlitwę pańką głofęm mowić. *UstKościel* 176, 125].

»pokłęknaŵszy paść« (1): Tam gdy przyśfedl/ Enoch z Eliáfsem/ poznali go iŵ on był zbawiciel w zákonie dáwno obietzany. Przeto pokłęknaŵfy przed niŵm padli/ ij chwálę mu bofką dali. *OpecŻyw* [162]v.

ααα. *W kulcie pogańskim* (3) : Pokłęknaŵszy iął mowić/ o Słońce doŵtoyne/ Ráczyfz mię teŵ ofwiećić *RejWiz* 34v; Klaudia [...] / gdy iechála do mátki po Tybrze rzece/ záwzyęła z łodzyą ták iŵ iey kilká fet ludzi nie mogło ŵciągnąć/ pokłękneła proŵząc boginiey Wefty/ áby iáko oná iest niewinna ludzkiej obmowki/ ták prawdziwie s tego mieyŵcá łodzya páfem moim ŵciągnioná była. *BielKron* 25, 25.

a. *O zwierzęciu* (3) :

Zwrot: »na kolana pokłęknać« (2): Wól teŵ ij ofiel boga znaiątz/ [...] iakoby zwierzęta rozu^mné/ na kolana fwe pokłęknełij/ przez fwe nofdrzé dychaiątz fyna boŵego z ziębionégo/ parą fwą zagrzewali. *OpecŻyw* 15v; *BielKron* 452.

α. *Dla oddania czci boskiej* (1) :

Szereg: »pokłęknać, dáć chwálę« (1): wól ij ofiel pokłęknał/ panu fwému chwálę dál. *OpecŻyw* 20.

Synonimy: paść, upaść.

Formacje współrdzenne cf KLĘCZEĆ.

Cf **POKŁĘKŁY, [POKŁĘKNIENIE]**